

56-боб. Солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоботини тақдим этиш ва тўлаш тартиби

385-модда. Умумий қоидалар

Солиқ қуйидагилар томонидан ҳисоблаб чиқарилади ва тўланади:

1) солиқ тўловчига даромад тўлайдиган солиқ агентлари томонидан;

2) солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда.

Солиқ тўловчиларнинг алоҳида тоифалари солиқни:

ушбу Кодекснинг [392-моддасида](#) белгиланган тартибда қатъий белгиланган миқдорда тўлашни;

ушбу Кодекснинг [397-моддасида](#) белгиланган тартибда жами йиллик даромади тўғрисидаги декларация асосида тўлашни танлашга ҳақли.

Ушбу модданинг [иккинчи қисмидаги](#) қоидалар қуйидаги тоифадаги солиқ тўловчиларга татбиқ этилади:

1) товарлар (хизматлар) реализациясидан даромади календарь йилида юз миллион сўмдан ошмайдиган якка тартибдаги тадбиркорларга. Агар календарь йилида товарлар (хизматлар) реализациясидан даромади белгиланган миқдордан ошса, якка тартибдаги тадбиркор ушбу Кодекста назарда тутилган тартибда айланмадан солиқ ёхуд қўшилган қиймат солиғи ва фойда солиғи тўлашга ўтади.

2) якка тартибдаги тадбиркор билан меҳнат муносабатларида бўлган жисмоний шахсларга;

3) юридик шахс ташкил этмаган ҳолда оилавий тадбиркорлик шаклида фаолиятни амалга ошираётган оила аъзоларига;

4) «Ҳунарманд» уюшмаси аъзолари бўлган ҳунармандчилик фаолияти субъектларига.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган солиқ тўловчилар солиқ тўлаш тартибини қуйидагилар орқали танлашга ҳақли:

1) тадбиркорлик субъектининг давлат рўйхатидан ўтказилиши чоғида танланган солиқ тўлаш тартибини кўрсатиш;

2) доимий яшаш жойи бўйича солиқ органларига жорий йилнинг 25 январидан кечиктирмасдан танланган солиқ тўлаш тартиби тўғрисида билдириш хати тақдим этиш.

Ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган солиқ тўловчи томонидан билдириш хати ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган муддатларда тақдим этилмаслиги унинг солиқни қатъий белгиланган миқдорда тўлашга розилигини билдиради.

Солиқ ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда солиқ органи томонидан ҳам ҳисоблаб чиқарилиши мумкин.

Ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳисобланган жисмоний шахсларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига ўтказиладиган мажбурий ойлик бадаллар суммасига камайтирилади.

386-модда. Солиқ агентларининг мажбурияти ва жавобгарлиги

Солиқни тўлов манбаида ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказиш мажбурияти солиқ тўловчига даромад тўлайдиган ва солиқ агентлари деб эътироф этилган қуйидаги шахсларнинг зиммасига юклатилади:

- 1) Ўзбекистон Республикасининг юридик шахсларига;
- 2) яқка тартибдаги тадбиркорларга;
- 3) Ўзбекистон Республикасида фаолиятини доимий муассаса орқали амалга оширадиган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахсларга;
- 4) Ўзбекистон Республикаси норезиденти бўлган юридик шахсларнинг ваколатхоналарига;
- 5) ушбу Кодекс 351-моддаси иккинчи қисмининг [5-бандида](#) кўрсатилган мол-мулкни сотиб олган жисмоний шахсларга;
- 6) солиқ тўловчининг мол-мулкни ишончли бошқаришни амалга оширувчи ишончли бошқарувчига.

Ушбу модда биринчи қисмининг [5-бандида](#) кўрсатилган шахслар мазкур Кодекснинг [356-моддасида](#) назарда тутилган тартибда солиқни ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказишни амалга оширади.

Солиқ суммаси ушлаб қолинмаган тақдирда, солиқ агенти ушлаб қолинмаган суммани ва у билан боғлиқ пеняни ушбу Кодексга мувофиқ бюджетга ўтказиши шарт.

Солиқ агентлари жисмоний шахснинг талабига биноан унга даромадларининг суммалари ва турлари ҳақида, шунингдек жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг ушлаб қолинган суммаси тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклда маълумотнома бериши шарт.

387-модда. Солиқ агентларида солиқ солинадиган даромадлар

Солиқ агентидида солиқ солинадиган даромадларга қуйидагилар киради:

1) ушбу Кодекснинг [371-моддасига](#) мувофиқ жисмоний шахсларнинг меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлари;

2) ушбу Кодекснинг [376-моддасига](#) мувофиқ моддий наф тарзидаги даромадлар;

3) ушбу Кодекснинг [375-моддасига](#) мувофиқ мулкӣ даромадлар;

4) ушбу Кодекснинг [377-моддасига](#) мувофиқ бошқа даромадлар.

Ўзи билан меҳнатга оид муносабатларда бўлмаган Ўзбекистон Республикасининг резиденти бўлган жисмоний шахсга моддий наф тарзида даромад тўловчи солиқ агенти жисмоний шахснинг ёзма аризаси асосида солиқни ушлаб қолмасликка ҳақли. Бунда солиқ тўловчи моддий наф тарзидаги даромад бўйича ушбу Кодекснинг [393-моддасига](#) мувофиқ солиқни тўлаши шарт.

388-модда. Солиқ агентлари томонидан солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш тартиби

Солиқ агентлари солиқ ҳисобининг регистрларида жисмоний шахсларнинг улардан солиқ даврида олган даромадлари, жисмоний шахсларга тўлов манбаида қўлланилган солиқ имтиёзлари, ҳисоблаб чиқарилган ва ушлаб қолинган солиқлар ҳисобини юритади.

Солиқ ҳисоби регистрларининг шакллари, уларда солиқ ҳисобининг таҳлилий маълумотларини ҳамда бирламчи ҳисобга олиш ҳужжатлари маълумотларини акс эттириш тартиби солиқ агенти томонидан мустақил равишда ишлаб чиқилади. Мазкур шаклларда солиқ тўловчини идентификация қилиш имконини берадиган маълумотлар, солиқ тўловчиларга тўланадиган даромад

турлари ва тўлов манбаида унга қўлланилган солиқ имтиёзлари, уларни тўлаш санаси, солиқ тўловчининг мақоми, солиқни ушлаб қолиш ва тўлаш санаси кўрсатилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси норезидентлари бўлган жисмоний шахслар учун Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромадларга солиқ солиш солиқ агентлари томонидан солиқ базаси ҳамда белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Солиқ агентлари солиқ тўловчининг ушбу Кодекснинг [387-моддасида](#) кўрсатилган даромадларидан ҳисобланган солиқ суммасини ушлаб қолиши шарт.

Солиқнинг ҳисобланган суммасини солиқ тўловчидан ушлаб қолиш, солиқ агенти солиқ тўловчига тўлаётган ҳар қандай пул маблағлари ҳисобидан, бу пул маблағлари солиқ тўловчига ёки унинг топшириғига биноан учинчи шахсларга тўланаётганда амалга оширилади.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва ушлаб қолиш ушбу бўлимда белгиланган солиқ базаси ҳамда солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда, даромад ҳисобланишига қараб, йил бошидан эътиборан ҳар ойда ортиб борувчи якун билан солиқ тўловчининг иш жойи бўйича солиқ агенти томонидан амалга оширилади.

Асосий бўлмаган иш жойидан ёки бошқа солиқ агентларидан совға, моддий ёрдам ва бошқа турлардаги

ёрдам олган жисмоний шахсларнинг солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилиш жисмоний шахс йиллик жами даромади тўғрисида декларация топширганда солиқ органлари томонидан амалга оширилади.

Йил мобайнида асосий иш (хизмат, ўқиш) жойи ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчи жорий йилда ўзига тўланган даромадлар ва ушлаб қолинган солиқ суммалари тўғрисидаги маълумотномани янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойидаги солиқ агентига дастлабки иш ҳақи ҳисоблангунига қадар тақдим этиши шарт. Илгариги иш (хизмат, ўқиш) жойидан маълумотнома тақдим этилмаган ёки солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилмаган тақдирда, солиқ ушбу Кодекс 378-моддаси 1-бандининг [учинчи хатбошисида](#) ва [380-моддасида](#) назарда тутилган имтиёзлар қўлланилмаган ҳолда ушлаб қолинади. Маълумотнома ва солиқ тўловчининг идентификация рақами тақдим этилган тақдирда, солиқ суммаси илгари асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида олинган даромадлар инобатга олинган ҳолда қайта ҳисоб-китоб қилинади.

Янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида солиқни ҳисоблаб чиқариш календарь йил бошидан эътиборан илгариги ва янги асосий иш (хизмат, ўқиш) жойларидан олинган жами даромаддан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Меҳнат шартномаси (контракт) бекор қилингандан кейин ходимга илгариги иш жойидан тўлов амалга оширилганда, бундай тўловлар ушбу Кодекс 378-

моддаси 1-бандининг учинчи хатбошисида ва 380-моддасида назарда тутилган солиқ имтиёзлари қўлланилмаган ҳолда солиққа тортилади.

Жисмоний шахсларнинг асосий бўлмаган иш жойидан олган даромадларидан солиқнинг якуний суммаси жами йиллик даромад тўғрисида тақдим этилган декларациянинг маълумотлари бўйича солиқ органи томонидан ҳисоблаб чиқарилади.

389-модда. Солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби ва муддатлари

Солиқ агентлари ўзларининг солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига қуйидагиларни тақдим этиши шарт:

1) солиқ даври тугаганидан кейин ўттиз кун ичида — солиқ органларига тўлов манбаидан солиқ солинмаган моддий наф тарзида даромадлар олган жисмоний шахслар тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотномани;

2) ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг ўн бешинчи кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса — йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатида ҳисобланган ва ҳақиқатда тўланган даромадлар суммалари ҳамда ушлаб қолинган

солиқнинг суммалари тўғрисидаги — Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланадиган шаклдаги маълумотларни. Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган юридик шахслар йил якунлари бўйича ҳисобланган ва амалда тўланган даромадларнинг суммалари ҳамда ушлаб қолинган, солиқ суммалари тўғрисидаги маълумотларни ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 25 мартига қадар тақдим этади.

Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари бўлган, ходимлари 25 нафардан ортиқ бўлган алоҳида бўлинмаларга ва (ёки) филиалларга эга солиқ агентлари, бундан йирик солиқ тўловчилар мустасно, ушбу алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ходимларига нисбатан мазкур модданинг [биринчи қисмида](#) кўрсатилган солиқ ҳисоботини — алоҳида бўлинмалар ва (ёки) филиаллар ҳисобда турган жойдаги солиқ органига тақдим этади.

Якка тартибдаги тадбиркор бўлган солиқ агентлари, агар ушбу Кодекснинг [57-бобида](#) бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ўзларининг ёлланма ходимларига оид мазкур модданинг [биринчи қисмида](#) кўрсатилган солиқ ҳисоботини ўзи солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги солиқ органига тақдим этади.

390-модда. Солиқни тўлаш тартиби

Тўлов манбаида ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси солиқ тўловчига даромадларни тўлаш билан бир вақтда, лекин солиқ ҳисоботини тақдим этиш муддатларидан кечиктирмай солиқ агенти томонидан тўланади.

Даромадлар натура шаклида амалга оширилганда солиқ натура тарзидаги тўлов амалга оширилган ой тугаганидан кейин беш кун ичида тўланади.

391-модда. Ортиқча ушланган солиқ суммасини қайтариш тартиби

Агар ушбу бобда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ агенти томонидан солиқ тўловчининг даромадидан ортиқча ушланган солиқ суммаси солиқ тўловчининг ёзма аризасига асосан қайтарилиши лозим.

Солиқ агенти томонидан бир солиқ даври ичида ортиқча ушланган солиқ суммаси қайтарилади.

Солиқ тўловчига ортиқча ушланган солиқ суммасини қайтариш даромадларидан бундай солиқ агенти томонидан ушлаб қолинадиган солиқ тўловчи бўйича ҳам, бошқа солиқ тўловчилар бўйича ҳам келгуси тўловлар ҳисобидан бюджет тизимида ўтказилиши лозим бўлган ушбу солиқ суммаси ҳисобидан, солиқ агенти солиқ тўловчининг тегишли аризасини олган кундан эътиборан уч ой ичида солиқ агенти томонидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчига ортиқча ушланган солиқ суммасини қайтариш солиқ агенти томонидан солиқ тўловчининг аризасида кўрсатилган банкдаги ҳисобварағига пул маблағларини ўтказиш йўли билан нақд пулсиз шаклда амалга оширилади.

Солиқ агенти бўлмаганда ёхуд ушбу банднинг иккинчи қисмида белгиланган солиқ даври тугаганда, солиқ тўловчи солиқ даврининг якунига кўра солиқ декларациясини бир вақтнинг ўзида тақдим этган ҳолда, илгари солиқ агенти томонидан ортиқча ушланган ва бюджет тизимига ўтказилган солиқ суммасини қайтариш тўғрисида солиқ органига ариза беришга ҳақли.

Солиқ даврида Ўзбекистон Республикасининг резиденти мақомини олган солиқ тўловчи ушбу солиқ даврида норезидент мақомида тўлаган солиқ суммасини қайта ҳисоб-китоб қилишга ва қайтариб олишга ҳақли. Солиқ суммасини солиқ тўловчига қайтариш солиқ тўловчи ушбу Кодекснинг [397-моддасида](#) белгиланган тартибда кўрсатилган солиқ даври якунига кўра солиқ декларациясини тақдим этган тақдирда яшаш жойи (турган жойи) бўйича ҳисобга қўйилган солиқ органи томонидан амалга оширилади. Ушбу декларацияга мазкур солиқ даврида Ўзбекистон Республикасининг резиденти мақомини тасдиқлайдиган ҳужжатлар илова қилиниши керак.

392-модда. Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлашнинг хусусиятлари

Ушбу Кодекс 385-моддасининг [учинчи қисмида](#) кўрсатилган, қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш хоҳишини билдирган солиқ тўловчи солиқни ҳар ойда, тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг ўн бешинчи санасидан кечиктирмай, қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорларда тўлайди.

Солиқ тўловчи қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлашни у тадбиркорлик субъекти сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан ёки якка тартибдаги тадбиркор ёхуд оилавий тадбиркорлик субъекти билан меҳнат шартномаси тузилган ойдан кейинги ойдан эътиборан амалга оширади.

Бир нечта фаолият тури билан шуғулланаётган солиқ тўловчилар ҳар бир фаолият тури бўйича қатъий белгиланган миқдорда солиқни алоҳида, шу фаолият тури учун белгиланган миқдорда тўлайди.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш қўлланиладиган фаолиятдан олинadиган даромадлар билан бирга бошқа даромадлар олувчи солиқ тўловчилар бу даромад турлари бўйича алоҳида ҳисоб юритиши шарт ва бу даромадлар бўйича жами йиллик даромадлар тўғрисидаги декларация асосида, ушбу Кодекснинг [397-моддасида](#) назарда тутилган тартибда, ушбу Кодекснинг [381-моддасида](#) белгиланган ставкалар бўйича солиқ тўлайди.

Агар якка тартибдаги тадбиркор (оилавий тадбиркорлик субъекти) ўз фаолиятини муайян муддатга тўхтатса, у ўз фаолиятини тўхтатгунига қадар тадбиркорлик субъектини рўйхатдан ўтказувчи органга фаолиятни вақтинчалик тўхтатиш тўғрисида ариза бериш билан бир вақтнинг ўзида давлат рўйхатидан ўтганлик ҳақидаги гувоҳномани топширади. Бунда ходимларни ёллаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи якка тартибдаги тадбиркор (оилавий тадбиркорлик субъекти) ҳар бир ёлланган ходимга белгиланган тартибда берилган ҳисобга олиш карточкаларини ҳам белгиланган муддатларда солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органига топширади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинча тўхтатилганлиги ёки қайта тикланганлиги тўғрисидаги аризани олган тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи орган навбатдаги иш куни тугагунига қадар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органларига якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинча тўхтатилганлиги ёки қайта тикланганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шаклда ахборот тақдим этади.

Қаъбий белгиланган миқдорда солиқ тўлашни тўхтатиб туриш учун қуйидагилар асос бўлади:

1) солиқ органлари томонидан олинган тадбиркорлик субъектини давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органнинг якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти вақтинчалик тўхтатилганлиги тўғрисидаги ахборот;

2) солиқ органлари томонидан олинган якка тартибдаги тадбиркорнинг ҳар бир ёлланган ходимга берилган ҳисобга олиш карточкалари.

Қатъий белгиланган миқдорда солиқ тўлаш хоҳишини билдирган солиқ тўловчилар даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрларида даромадларни олиш билан боғлиқ бўлган даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиши шарт.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрлари қуйидагилардир:

1) Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) даромадларини ва харажатларини ҳисобга олиш китоби;

2) Товар чеклари китоби.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрларининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланади.

Даромадларни ва харажатларни ҳисобга олиш регистрлари якка тартибдаги тадбиркорни (оилавий тадбиркорлик субъектини) солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органлари томонидан якка тартибдаги

тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) аризаси асосида рўйхатдан ўтказилади.

Якка тартибдаги тадбиркорнинг (оилавий тадбиркорлик субъектининг) фаолияти тўғрисидаги ҳисоботлар солиқ ҳисобида турган жойидаги солиқ органларига йилнинг ҳар бир чораги якунлари бўйича, ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг ўнинчи кунидан кечиктирмай тақдим этилади.